SVERIGES RIKSDAG

Motion till riksdagen 2026/27:2866

av Ulrika Westerlund m.fl. (MP)

Allas rätt till fungerande preventivmedel

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheterna att ge Tandvårds- och läkemedelsförmånsverket (TLV) i uppdrag att se över kriterierna för inkludering av nya mediciner i läkemedelssubventionen, bl.a. i syfte att inkludera fler preventivmedel samt särskilt framtagna läkemedel mot endometrios, och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga kostnadsfria preventivmedel för unga under 26 år och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över frågan om kostnadsfria preventivmedel generellt och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Alla människor ska ha möjlighet att bestämma över sin egen sexualitet och reproduktion. En förutsättning för det för de flesta är tillgången till ett fungerande preventivmedel. Därför är det oerhört beklagligt att kvaliteten på ditt preventivmedel idag kan bero på hur stor din plånbok är.

Ett uppdrag till TLV

Tandvårds- och läkemedelsförmånsverket, TLV, subventionerar preventivmedel på nationell nivå som regionerna sedan förhåller sig till. Antingen kan regionerna begränsa subventionen till att enbart inkludera de preventivmedel som TLV subventionerar, eller så kan de vara mer ambitiösa. Problemet är att TLV endast förhåller sig till effektivitet (vid perfekt användning) relativt till priset. Det leder till exempel till att huvudsakligen äldre p-piller subventioneras och att stora delar av preventivmedelutbudet förbises. De faktiska behoven hos kvinnor (och andra personer med förmågan att bli gravida, oavsett könsidentitet) ingår inte bland de faktorer som TLV tar hänsyn till när de väljer vilka preventivmedel som ska subventioneras.

Preventivmedel fungerar inte likadant för alla. Vissa fungerar bra för somliga men kan samtidigt orsaka smärta och andra problem hos andra. När endast de mest kostnadseffektiva alternativen subventioneras leder det till en ojämlik vård samt till att färre konsekvent använder preventivmedel. Att ett visst preventivmedel subventioneras kan vara skillnaden mellan att använda och inte använda preventivmedel. När människor som vill undvika graviditet undviker att använda preventivmedel för att dessa leder till obehag av olika slag kan det leda till ett ökat antal oönskade graviditeter, vilket innebär lidande för den enskilde och ökade kostnader för vårdinsatser.

Ett liknande problem som det som identifierats gällande preventivmedel finns också när det gäller läkemedel mot endometrios. Det finns i nuläget ett fåtal läkemedel som tagits fram särskilt i syfte att behandla symtom vid endometrios. Inget av dessa ingår i läkemedelssubventionen och de patienter som har fått dessa läkemedel utskrivna får därför bära hela kostnaden själva. Många läkare som arbetar inom endometriosvården har erfarenhet av att patienter kan reagera olika på olika läkemedel. För några är det just dessa särskilt framtagna läkemedel som kan ha den bästa effekten, även om andra patienter har lika god hjälp av andra läkemedel, som något subventionerat p-piller. Även om summan inte är orimligt hög för de särskilt framtagna läkemedlen kan den ändå innebära ett hinder för till exempel unga personer eller andra personer med låga inkomster. Det är därför angeläget att, genom ett uppdrag till TLV se över om inte dessa särskilt framtagna läkemedel ska inkluderas i läkemedelssubventionen.

TLV ska vägledas i sitt arbete av tre grundläggande principer. Dessa handlar om människovärde, att alla människor har lika värde och samma rätt, behov och solidaritet, att resurserna i första hand ska fördelas till de områden där behoven är störst samt kostnadseffektivitet, det vill säga att eftersträva en rimlig relation mellan kostnader och

effekt, mätt i förbättrad hälsa och höjd livskvalitet. Vi menar att det kan ifrågasättas om alla dessa principer verkligen följs när det gäller till exempel preventivmedel och läkemedel mot endometrios – kanske är det principen om kostnadseffektivitet som väger tyngst? Detta behöver ses över. I uppdraget skulle också kunna ingå att TLV ska se över möjligheten att i större utsträckning subventionera läkemedel i ”andra hand”, det vill säga att om en läkare och patient har testat ett subventionerat läkemedel mot till exempel endometrios och detta inte fungerar så kan patienten få ett annat läkemedel subventionerat.

De problem som vi särskilt noterat när det gäller preventivmedel och läkemedel mot endometrios kan säkert också gälla andra läkemedel. Uppdraget till TLV kan därför med fördel breddas.

Vinster med gratis preventivmedel

Förutom att Miljöpartiet önskar se ett uppdrag till TLV menar vi också att alla unga under 26 år ska ha rätt till kostnadsfria preventivmedel, oavsett bostadsort.

Att det skulle finnas vinster även för andra grupper med gratis preventivmedel är uppenbart. Färre skulle bli oönskat gravida och skyddas mot sexuellt överförbara sjukdomar. Givetvis skulle det kosta en hel del, men en samhällsekonomisk analys behöver också göras långsiktigt. Vi anser att det finns goda skäl att utreda vilka kostnader och vinster det sammantaget skulle ge såväl samhälle som individer om preventivmedel gjordes helt kostnadsfria för alla.

Ulrika Westerlund (MP)

Ajda Asgari (MP) *Jacob Risberg (MP)*